

OOSTLOORN. 1)

Wanneer van een boek reeds een tiende druk verschijnt, wanneer het bovendien vertaald is in het Engelsch, het Duitsch, het Zweedsch en in Esperanto, dan heeft dat boek duidelijk getoond, dat het gewaardeerd wordt.

Daarmee is natuurlijk nog niet gezegd, dat het een goed boek is; zelfs niet, dat het een mooi boek is; er zijn zoovele oorzaken, die invloed uitoefenen op den verkoop van een boek, en het is voor een boek ook niet altijd een roem, wanneer alle menschen er wel van spreken.

Daarom kan het zijn nut hebben, eens na te gaan, wat de oorzaak kan zijn van de populariteit van dit boek van den Rotterdamschen predikant, die dezer dagen emeritus werd.

Laat mij er maar dadelijk van zeggen, dat het boek voor mij een groote bekoring heeft. Ik heb het gelezen, toen het pas verschenen was; ik las dezen tienden druk nog eens door, maar tusschen die twee keeren heb ik het stellig nog wel vijf maal gelezen, zoodat de verschillende personen voor mij menschen zijn geworden, met wie ik gemeenzaam ben geraakt.

Ik zou haast zeggen, dat ik ze persoonlijk wel heb ontmoet. Alleen Edo is mij wat vreemd; die kwam in den eersten druk niet voor.

Ik kan me haast niet voorstellen, dat mijn lezers „Oostloorn” nog niet hebben gelezen. Maar ik begrijp, dat ze er toch wel zullen zijn, en daarom is het noodig, dat ik den inhoud van het boek weergeef.

„Oostloorn” is geen verhaal; 't is een bundel schetsen, maar dan zóó, dat ze werkelijk een bundel vormen; er is een band om, of liever, er is een band in. Niet alleen, dat dezelfde personen in verschillende schetsen weer voorkomen, maar vooral dát is de band, dat dezelfde gedachte

1) Oostloorn. Dorpsschetsen door S. Ulfers. Tiende druk, geïllustreerd door J. H. Isings Jr. — Rotterdam. D. van Sijn & Zonen.

telkens weer uitkomt: dat het koninkrijk der hemelen gerechtigheid is, en niets anders.

Dat is een woord uit de eerste schets, een woord van den ouden dominé aan Wiegen, den grooten herdersjongen, die op de heide in de eenzaamheid een dweper is geworden, en die het koninkrijk der hemelen in zichtbaren vorm op aarde zou willen brengen, natuurlijk zoodat hij het zich voorstelt.

Wiegen wordt door het woord van den ouden predikant al eenigszins gewekt; Wiegen ontwaakt geheel door den kus van Wine, die den man in hem wakker maakt, maar als hij straks een boer onder de boeren is, en mee de dorpsbelangen behartigt

op de Brink, dan blijft hij toch altijd de „droomer,” die het koninkrijk der hemelen hooger schat dan de kerk. Dat maakt dien droomer zoo rijk. En dat geeft kleur en stempel aan het heele boek. Bijna elke schets loopt op Wiegen uit, en ik zou wel haast durven zeggen, dat de schrijver in Wiegen zijn eigen beeld heeft geteekend, en dat bij hem liefde en gerechtigheid meer waarde heeft dan theologie en kerk.

In het geheel zijn er tien schetsen. Wiegen de droomer, Doleering, Harders, De domineesvrouw, De groote droogte, Ake, Iltling de klokkenluider, Edo, Goesting de diaken en Twijfel.

Gelijk de titels zeggen, wordt in de meeste een persoon geteekend.

Harders is de rijke, geachte boer, maar de achting hem toegedragen, heeft haar grond niet in zijn geld, maar in zijn karakter, in zijn ootmoed.

De domineesvrouw leeren we pas kennen na haar dood; ze heeft zich

bij alle menschen zóó ingeleefd, dat men het zich niet kan indenken, dat ze weg is.

Ake is de krankzinnige, krankzinnig tengevolge van de smart om de zonde van haar jeugd.

Iltling is de man, wiens ziel in de klok zit; die het uit eigen ervaring weet te vertellen, dat een klokkenluider, maar evenzoo een predikant, pas de diepte krijgt, als hij de groote smart heeft gehad. En dat is ook al weer smart over bedreven kwaad.

Edo is de zendeling, en de schrijver heeft dominé Walter laten vertellen zijn groote vereering voor het werk der zendingen.

Goesting is de diaken bij de gratie Gods, die niet alleen finantiële barmhartigheid oefent, maar die één oor is voor alle klachten, ook voor de klacht van Druse.

WIEGEN, DE DROOMER

Naast deze portretten zijn er nog drie schilderstukjes: Doleering, waarin de schrijver een beetje een loopje neemt met de Doleantie, schoon hij het nooit doet met de personen, die de Doleantie volgen; De groote droogte, waarin de zielstoestand van een geheel dorp wordt gevolgd tijdens een droogtetijdperk, dat voor hun welzijn zoo groote beteekenis heeft; en eindelijk Twijfel, misschien het aangrijpendste van alle schetsen, waarin de twijfel van den geloovige wordt ontleed, en de oorzaak wordt opgespoord en gevonden in de eigengerechtigheid.

En vraagt nu iemand, of die menschen in Oostloorn, dat ergens in 't Oosten van Overijssel wordt geplaatst, naar de natuur geteekend zijn, dan antwoord ik hem: Lees de voorrede, voor gij het boek leest. Ik schrijf ze hier even af:

„Ik heb de schoonheid gezien van het leven der landbouwers tusschen hun akkers en korenvelden onder den wolkenhemel.

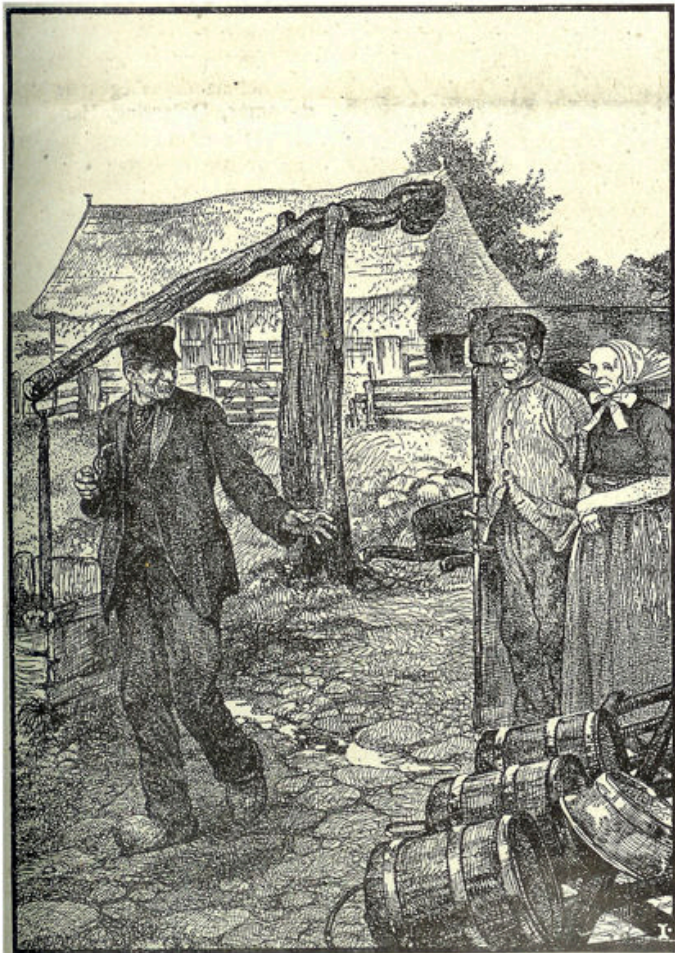
„Ook heb ik de schoonheid gezien van het leeraarsambt onder die lieden.

„En van die schoonheid ga ik hier vertellen.

„Als er moraal ligt in de vertelling, welnu . . . !”

Die voorrede moet de lezer onder het oog houden het gansche boek door. Ulfers vertelt van de schoonheid van het dorpsleven. Hij zou ook wel van de leelijkheid kunnen vertellen, maar hij doet het niet, want hij heeft de schoonheid lief. En wie levensschoonheid liefheeft, kan ze overal opmerken, ook in het dorpsleven, misschien daar nog meer dan in het leven van een groote stad, omdat de dorpeling meer de rust heeft, die hem gelegenheid geeft zijn eigen persoonlijkheid te ontwikkelen.

En juist dat maakt het boek zoo aantrekkelijk, dat de

DREESE · bij · GOESTING ✕

ILTING ✕

schrijver ons overal de schoonheid laat zien. Ja, ook natuurschoonheid, maar toch bovenal de zedelijke schoonheid, zoowel in de krankzinnige Ake, als in Harders, den rijken boer, zoowel in Ilting als in Goesting.

En vraagt nu iemand naar het Christelijk gehalte, dan zou ik willen zeggen: er wordt meer gesproken over de vruchten des geloofs dan over den stam, meer over een rechtvaardigen levenswandel dan over de Goddelijke genade in Christus. Maar wie het laatste hoofdstuk heeft gelezen, weet toch ook wel, dat voor den schrijver de verzoening door Christus het een en het al is. Ook in dat opzicht geeft Oostloorn bevrediging.

En nu sprak ik nog niet over den vorm van het boek, over de manier van schrijven, die zoo eigenaardig aantrekkelijk is. Die gesprekken tusschen de boeren, zelfs gesprekken, die gehouden zouden kunnen zijn, maar nooit gehouden werden. Of die gedachten, die door vogels en bloemen en korenhalmen werden weergegeven. 't Is een eigen vorm, dien ge terstond weer herkent. Heeft Ulfers geschreven over schoonheid, hij deed het in schoonheid.

Isings heeft het boek geïllustreerd. Of het pas bij den tienden druk gebeurd is, weet ik niet; in mijn eersten druk komen de platen niet voor. Elke schets heeft een illustratie, en die moet ge pas bekijken, na de schets te hebben gelezen. Dan zult ge bewonderen, hoe de kunstenaar met de teekenstift gelezen heeft in de ziel van den kunstenaar met de pen. Ja, zóó hebben die menschen geleken in de fantasie van Ulfers, zooals Isings ze teekende; zóó hebben ze gekeken, zulk een houding hebben ze aangenomen. Ik weet niet, welke plaat ik het meest zou roemen; ik prijs ze liever alle samen.

A. L.